Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 12 februari 2015 *

”Begäran om förhandsavgörande — Social trygghet — Förordning (EEG) nr 1408/71 — Ålders- och efterlevandepension — Artikel 46a.3 c — Beviljande av förmåner — Nationella förbud mot sammanträffande av förmåner — Undantag — Begreppet ’frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring’ — Nationell pension enligt ett obligatoriskt pensionssystem — Möjlighet att begära dispens från anslutning under en viss period — Räckvidden av ett intyg utfärdat av behörig myndighet i en annan medlemsstat — Förordning (EG) nr 574/72 — Artikel 47”

I mål C-114/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Arbeidshof te Antwerpen (Belgien) genom beslut av den 4 mars 2013, som inkom till domstolen den 11 mars 2013, i målet

Theodora Hendrika Bouman

mot

Rijksdienst voor Pensioenen,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Tizzano samt domarna A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger (referent) och F. Biltgen,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Theodora Hendrika Bouman, genom W. van Ophuizen, advocaat,

— Belgiens regering, genom M. Jacobs och L. Van den Broeck, båda i egenskap av ombud, biträdda av T. Jansen, advocaat,

— Europeiska kommissionen, genom M. van Beek och V. Kreuschitz, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 4 mars 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

* Rättegångsspråk: nederländska.

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 46a.3 c i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1992/2006 av den 18 december 2006 (EUT L 392, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Theodora Hendrika Bouman och Rijksdienst voor Pensioenen (nationell pensionskassa, nedan kallad Rijksdienst) angående en under år 2009 utförd översyn av Rijksdiensts beslut av den 10 juli 1969 att bevilja Theodora Hendrika Bouman efterlevandepension, och som syftade till att återkräva felaktigt utbetalda belopp.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I artikel 15 i förordning nr 1408/71, med rubriken ”Regler om frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring”, föreskrivs följande:

”1. Artiklarna 13–14d skall inte gälla frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring såvida det i en medlemsstat, för någon av de grenar som anges i artikel 4, inte finns annat än ett frivilligt försäkringssystem.

2. Om tillämpningen av två eller flera medlemsstaters lagstiftning medför dubbelförsäkring gäller följande:

— Vid ett obligatoriskt försäkringssystem och ett eller flera system för frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring, skall personen omfattas endast av det obligatoriska försäkringssystemet.

— Vid två eller flera system för frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring, kan personen omfattas endast av det system för frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring som han har valt.

3. Vad gäller invaliditet, ålderdom och dödsfall (pensioner) kan dock personen ansluta sig till en medlemsstats system för frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring, även om han omfattas av en annan medlemsstats obligatoriska försäkring, i den mån en sådan dubbelförsäkring uttryckligen eller underförstått är tillåten i den förstnämnda medlemsstaten.”

4 I artikel 46a i förordning nr 1408/71, med rubriken ”Allmänna bestämmelser om minskning, innehållande eller indragning av förmåner vid invaliditet, ålderdom eller till efterlevande enligt medlemsstaternas lagstiftningar”, föreskrivs följande:

”1. Med sammanträffande av förmåner av samma slag avses i detta kapitel: sammanträffande av förmåner vid invaliditet, ålderdom och till efterlevande som beräknas eller utges på grundval av försäkrings och/eller bosättningsperioder som har fullgjorts av en och samma person.

2. Med sammanträffande av förmåner av annat slag avses i detta kapitel: sammanträffande av förmåner som inte kan betraktas som om de var av samma slag enligt punkt 1.

3. Följande regler skall gälla vid tillämpningen av reglerna om minskning, innehållande eller indragning enligt en medlemsstats lagstiftning då en förmån vid invaliditet, ålderdom eller till efterlevande sammanträffar med en förmån av samma slag eller med en förmån av annat slag eller med annan inkomst:

a) Hänsyn skall tas till förmåner som har förvärvats enligt en annan medlemsstats lagstiftning eller till annan inkomst som har förvärvats i en annan medlemsstat endast om lagstiftningen i den första medlemsstaten innehåller regler om att förmåner eller inkomst som har förvärvats utomlands skall beaktas.

b) Hänsyn skall tas till det förmånsbelopp som skall utges av en annan medlemsstat före avdrag för skatter, socialförsäkringsavgifter och andra individuella premier eller avdrag.

c) Hänsyn skall inte tas till förmånsbelopp som har förvärvats enligt en annan medlemsstats lagstiftning och som utges på grundval av frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring.

d) Om bestämmelser om minskning, innehållande eller indragning tillämpas enligt endast en medlemsstats lagstiftning med hänsyn till att personen uppbär förmåner av liknande eller annat slag och som utbetalas enligt andra medlemsstaters lagstiftningar eller till annan inkomst som har förvärvats inom andra medlemsstaters territorium, får den förmån som betalas ut enligt lagstiftningen i den första medlemsstaten minskas endast med ett belopp som motsvarar de förmånsbelopp som utbetalas enligt lagstiftningen inom andra medlemsstaters territorium eller den inkomst som har förvärvats där.”

5 I artikel 47 i rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71 (EGT L 74, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 106), i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992 (EGT L 136, s. 7; svensk specialutgåva, området 5, volym 5, s. 130) (nedan kallad förordning nr 574/72) föreskrivs följande:

”Beräkning av de belopp som motsvarar perioderna av frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring

Institutionen i varje medlemsstat skall i enlighet med den lagstiftning som den tillämpar beräkna det belopp som svarar mot perioderna av frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring som enligt förordningens artikel 46a.3 c inte omfattas av bestämmelserna i en annan medlemsstat om indragning, minskning eller innehållande.”

Nationell rätt

Belgisk rätt

6 I artikel 52.1 första stycket i kunglig kungörelse av den 21 december 1967 om allmän ålders- och efterlevandepension för arbetstagare (Koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, *Belgisch Staatsblad*, 16 januari 1968, s. 441), föreskrivs följande:

”När den efterlevande maken eller makan kan göra anspråk på dels en efterlevandepension enligt pensionssystemet för anställda, dels en eller flera ålderspensioner eller någon annan motsvarande förmån enligt pensionssystemet för anställda eller enligt något eller några andra pensionssystem, kan efterlevandepensionen kumuleras med nämnda ålderspensioner endast upp till ett belopp motsvarande 110 procent av beloppet av den efterlevandepension som den efterlevande maken eller makan skulle ha erhållit för en fullständig förvärvsverksamhetsperiod.”

Nederländsk rätt

7 Lagen om allmän pensionsförsäkring (Algemene Ouderdomswet, Stb. 1956, nr 281, nedan kallad AOW) föreskriver att försäkring är obligatorisk bland annat för alla nederländska medborgare som är bosatta i Konungariket Nederländerna och som ännu inte har uppnått 65 års ålder. En icke inkomstgrundad avgift ska inbetalas för ändamålet. Från denna grundregel görs dock, i ett begränsat antal fall, undantag och den anslutne kan begära dispens från försäkringsskyldigheten.

8 I artikel 22 i kunglig kungörelse av den 24 december 1998 om begränsning och utvidgning av kretsen av personer som är berättigade till socialförsäkring (Besluit beperking en uitbreiding kring verzekerden volksverzekeringen, Stb.1998, nr 746, nedan kallad den nederländska kungörelsen), föreskrivs följande:

”En person som inte arbetar i Nederländerna men är bosatt där och har rätt till en lagstadgad eller icke lagstadgad förmån enligt ett utländskt socialförsäkringssystem eller en förmån enligt en internationell organisations socialförsäkringssystem, ska på egen begäran beviljas dispens av den nationella socialförsäkringskontoret från anslutning till försäkringen enligt lagen om allmän pensionsförsäkring [Algemene Ouderdomswet], lagen om allmän efterlevandeförsäkring [Algemene nabestaandenwet] och lagen om allmänna barnbidrag [Algemene kinderbijslagwet], så länge denna person

a) permanent, uteslutande har rätt till en förmån som anges i den inledande delen av denna bestämmelse och denna förmåns månatliga belopp uppgår till minst 70 procent av det belopp som anges i artikel 8.1 a i lagen om minimilön och minimisemesterersättning [Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag], eller

b) har rätt, förutom den förmån som avses under a, till en förmån enligt den nederländska socialförsäkringen och denna förmåns totala månatliga belopp och den lagstadgade eller icke lagstadgade förmånen enligt ett utländskt socialförsäkringssystem eller enligt en internationell organisations socialförsäkringssystem uppgår till minst 70 procent av det belopp som anges i artikel 8.1 a i lagen om minimilön och minimisemesterersättning och att förmånen enligt det utländska socialförsäkringssystemet eller enligt en internationell organisations socialförsäkringssystem uppgår till ett högre eller lika högt belopp som den nederländska förmånen.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

9 Theodora Hendrika Bouman, född den 2 juni 1942, är nederländsk medborgare. Hon var bosatt i Nederländerna fram till den 23 juni 1957 och därefter i Belgien, fram till den 3 februari 1974.

10 Eftersom hon har varit gift med en belgisk medborgare, som avled den 3 augusti 1968, uppbär hon belgisk efterlevandepension sedan den 1 september 1969, vilken Rijksdienst beviljade henne genom beslut av den 10 juli 1969.

11 Theodora Hendrika Bouman har sedan dess aldrig haft någon egen inkomst från förvärvsarbete.

12 Theodora Hendrika Bouman har sedan hon återvände till Nederländerna betalat avgifter i syfte att erhålla rätt till ålderspension enligt AOW (i fortsättningen AOW-pension).

13 Under de fyra sista åren innan Theodora Hendrika Bouman uppnådde pensionsålder, det vill säga från och med den 1 augusti 2003, begärde och erhöll hon, med stöd av artikel 22 i den nederländska kungörelsen, dispens från anslutning enligt AOW. Därmed slutade hon att betala avgifter till det nederländska socialförsäkringssystemet, med följden att hennes AOW-pension inte blev fullständig.

14 Sedan den 1 juni 2007, efter uppnådd pensionsålder, erhåller hon en ofullständig AOW-pension.

15 Genom beslut av den 4 februari 2009 upplyste Rijksdienst Theodora Hendrika Bouman om sitt beslut att, från och med den 1 juni 2007, dra av nämnda AOW-pension från hennes belgiska efterlevandepension och inleda ett förfarande för att återkräva felaktigt utbetalda belopp med avseende på sistnämnda pension till ett belopp på 2 271,81 euro.

16 Den 4 maj 2009 överklagade Theodora Hendrika Bouman nämnda beslut till Arbeidsrechtbank te Antwerpen (arbetsdomstolen i Antwerpen).

17 Arbeidsrechtbank te Antwerpen vände sig till Sociale Verzekeringsbank (nationellt socialförsäkringskontor, nedan kallat SVB) för att detta, i egenskap av behörig myndighet, skulle fastställa huruvida den förmån som Theodora Hendrika Bouman erhållit betalas ut enligt en frivillig försäkring eller en frivillig fortsättningsförsäkring.

18 I skrivelser av den 31 juli 2009 respektive den 15 juni 2010 uppgav SVB att försäkringen enligt AOW i princip är obligatorisk och att det endast finns två tänkbara situationer i vilka det kan vara fråga om en frivillig försäkring eller en frivillig fortsättningsförsäkring, nämligen antingen när en person inom ett år efter det att den första obligatoriska försäkringen började gälla ansöker om att retroaktivt försäkra tidigare icke-försäkrade perioder, eller när en person inom ett år efter det att den obligatoriska försäkringen upphört ansöker om förlängning av försäkringsskyddet på frivillig väg. I båda fallen måste en ansökan lämnas in till SVB och det råder inga tvivel om att Theodora Hendrika Bouman aldrig utnyttjade denna möjlighet till frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring.

19 SVB:s slutsats var att Theodora Hendrika Boumans AOW-pension inte hade intjänats under någon period av frivillig försäkring, utan helt och hållet grundade sig på obligatoriska försäkringsperioder.

20 Arbeidsrechtbank te Antwerpen ogillade, genom dom av den 6 maj 2010, talan i sak. Theodora Hendrika Bouman överklagande denna dom till Arbeidshof te Antwerpen (arbetsdomstol i andra instans i Antwerpen).

21 Arbeidshof te Antwerpen har, med stöd av dom Knoch (C-102/91, EU:C:1992:303, punkt 53), anfört att det ankommer på den att kontrollera SVB:s intyg. Arbeidshof te Antwerpen, som ställer sig tveksam till att SVB:s ställningstagande är förenligt med artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71, anser sig behörig att avgöra denna fråga i samband med sin prövning av det nationella målet.

22 Arbeidshof te Antwerpen har mot denna bakgrund beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Ska den del av förmånen enligt [AOW] som betalas ut till en invånare i Nederländerna och som är baserad på en försäkringsperiod under vilken invånaren i Nederländerna hade möjlighet att på begäran få dispens från kravet på att ansluta sig till det nederländska pensionssystemet och från skyldigheten att erlägga avgifter till nämnda pensionssystem – och också faktiskt har fått sådan dispens för en viss begränsad period – betraktas som en förmån som beviljas på grundval av en frivillig fortsättningsförsäkring i den mening som avses i artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71, med följden att den inte kan beaktas vid tillämpningen av förbudet mot sammanträffande av förmåner i artikel 52.1 första stycket i kunglig kungörelse av den 21 december 1967 om allmän ålders- och efterlevandepension för arbetstagare?”

Prövning av tolkningsfrågan

Inledande synpunkter

23 I förevarande mål har en nationell domstol begärt tolkning av unionsrätten för att få klarhet i huruvida den ståndpunkt som kommit till uttryck i en av SVB upprättad handling är förenlig med unionsrätten, det vill säga att Theodora Hendrika Boumans AOW-pension inte har intjänats under frivilliga försäkringsperioder, utan enbart under obligatoriska försäkringsperioder.

24 Beträffande frågan huruvida en annan medlemsstats institutioner är bundna av ett sådant intyg upprättat i enlighet med artikel 47 i förordning nr 574/72, påpekas att domstolen har slagit fast att ett intyg utfärdat av en behörig institution i en medlemsstat där de försäkrings- och eller anställningsperioder som försäkringstagaren fullgjort som anställd enligt lagstiftningen i den medlemsstaten anges, inte utgör ett ovedersägligt bevis vare sig för den behöriga institutionen i en annan medlemsstat eller för domstolarna i sistnämnda medlemsstat (se, för ett liknande resonemang, dom Knoch, EU:C:1992:303, punkt 54, och dom Adanez-Vega, C-372/02, EU:C:2004:705, punkterna 36 och 48).

25 Det framgår av denna rättspraxis att, med hänsyn till att de belgiska myndigheterna ska beakta fullgjorda försäkringsperioder enligt nederländsk lagstiftning för att kunna avgöra omfattningen av Theodora Hendrika Boumans rättigheter vid tillämpning av de belgiska reglerna om förbud mot sammanträffande av förmåner, det är lämpligt att den belgiska domstolen i det nationella målet kontrollerar att innehållet i det intyg som den nederländska myndigheten utfärdat är förenligt med unionsrätten, i synnerhet med relevanta bestämmelser i förordning nr 1408/71.

26 Detta konstaterande påverkas inte av att domstolen har slagit fast att, så länge det inte har återkallats eller förklarats ogiltigt av myndigheterna i den medlemstat som utfärdat det, är ett intyg utfärdat med stöd av bestämmelserna i avdelning III i förordning nr 574/72, med rubriken ”Tillämpning av förordningens bestämmelser om bestämmande av tillämplig lagstiftning”, det vill säga ett certifikat E 101, bindande för sociala trygghetsinstitutioner i de medlemsstater i vilka de berörda arbetstagarna är utstationerade, såvitt intyget anger att dessa arbetstagare omfattas av det sociala trygghetssystemet i den medlemsstat där det företag som har utstationerat dem är etablerat (se, för ett liknande resonemang, dom FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, punkt 55, och dom Herbosch Kiere, C-2/05, EU:C:2006:69, punkterna 26 och 31).

27 Domstolen konstaterar i det avseendet att även om begränsningen av domstolsprövningen av giltigheten av en sådan administrativ handling, såvitt avser de omständigheter som legat till grund för dess utfärdande (se dom Herbosch Kiere, EU:C:2006:69, punkt 32) är motiverad av rättssäkerhetsskäl, är en sådan lösning inte med automatik tillämplig på ett intyg liknande det som SVB har utfärdat i det nationella målet. När myndigheterna i den berörda medlemsstaten fastställer den berördas rättigheter enligt den medlemsstatens lagstiftning måste de nämligen även kunna pröva samtliga relevanta omständigheter i de handlingar som upprättats av den myndighet som utfärdat intyget i ursprungsmedlemsstaten.

28 Av det anförda följer att den hänskjutande domstolen kan ställa en tolkningsfråga till domstolen, liknande den i det nationella målet, om huruvida ett intyg utfärdat av en myndighet i en annan medlemsstat med tillämpning av nationella regler om förbud mot sammanträffande av förmåner, är förenligt med unionsrätten.

Prövning av tolkningsfrågan

29 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan i syfte att få klarhet i huruvida artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 ska tolkas så, att den omfattar den del av förmånen som följer av en försäkringsperiod under vilken den berörda kunde få dispens från skyldigheten att ansluta sig till den obligatoriska försäkringen, för det fall en sådan anslutning, under perioden i fråga, påverkar storleken på trygghetsförmånen.

30 Domstolen konstaterar att begreppet ”frivillig försäkring och frivillig fortsättningsförsäkring” inte definieras i vare sig artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 eller någon annan bestämmelse i denna förordning.

31 Innebörden och räckvidden av dessa begrepp ska i detta sammanhang enligt domstolens fasta praxis fastställas med beaktande av såväl ordalydelsen i de relevanta bestämmelserna i unionsrätten, deras sammanhang (se, för ett liknande resonemang, dom BLV Wohn- und Gewerbebau, C-395/11, EU:C:2012:799, punkt 25, och dom Lundberg, C-317/12, EU:C:2013:631, punkt 18) som de mål som eftersträvas med de föreskrifter som de ingår i (se, bland annat, dom Lundberg, EU:C:2013:631, punkt 19) och, i förekommande fall, föreskrifternas tillkomst (se, analogt, dom Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, punkt 135).

32 Beträffande lydelsen i artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 påpekas att domstolen har slagit fast att, även om en jämförelse av begreppet ”frivillig försäkring och frivillig fortsättningsförsäkring” enligt de olika språkversionerna uppvisar skillnader, framgår det i vart fall att de är avsedda att täcka samtliga typer av försäkringar som innehåller ett inslag av frivillighet (dom Liégeois, 93/76, EU:C:1977:50, punkterna 12–14).

33 Beträffande det sammanhang som artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 ingår i, påpekar domstolen att det framgår av fast rättspraxis att förordning nr 1408/71 inför ett system för samordning av de nationella sociala trygghetssystemen och att det i avdelning II i förordningen införs regler för att avgöra vilken lagstiftning som är tillämplig. Syftet med de sistnämnda bestämmelserna är inte bara att förhindra att de berörda blir utan skydd på området för social trygghet när det inte finns lagstiftning som är tillämplig på dem, utan de strävar även efter det att de berörda ska omfattas av det sociala trygghetssystemet i en enda medlemsstat, så att sammanträffanden av flera medlemsstaters tillämpliga lagstiftningar och de komplikationer som detta kan leda till förhindras (se dom I, C-255/13, EU:C:2014:1291, punkt 40 och där angiven rättspraxis).

34 I artikel 15.1 i förordning nr 1408/71 föreskrivs emellertid att dessa bestämmelser om samordning inte ska gälla frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring såvida det i en medlemsstat, för den aktuella grenen, inte finns annat än ett frivilligt försäkringssystem.

35 Det står dessutom klart att de allmänna bestämmelserna i avdelning II i förordning nr 1408/71 endast är tillämpliga när de särskilda bestämmelserna för olika slag av förmåner i avdelning III i förordningen inte innehåller några undantag härifrån (se, bland annat, dom Aubin, 227/81, EU:C:1982:209, punkt 11).

36 Detta är fallet i det nationella målet, eftersom pensionstagare är underkastade de särskilda bestämmelserna i kapitel 3, med rubriken ”Ålderdom och dödsfall (pensioner)”, i avdelning III i förordning nr 1408/71, bland vilka artikel 46a har införts. I artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 föreskrivs således att hänsyn inte ska tas till förmånsbelopp som utges på grundval av frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring vid tillämpning av förbud mot sammanträffande av förmåner i det fall sådana föreskrivs i en medlemsstats lagstiftning.

37 Såsom generaladvokaten har konstaterat i punkt 42 i sitt förslag till avgörande, möjliggör dessa bestämmelser för en person, som flyttar inom Europeiska unionen och som har valt att betala in till en frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring, att behålla sina rättigheter. Denna möjlighet kommer till uttryck genom två olika men kompletterande åtgärder. Med andra ord har unionslagstiftaren i detta sammanhang dels mjukat upp den princip enligt vilken enbart en nationell lagstiftning är tillämplig i ett visst fall, dels tillåtit att förmåner som erhållits i en medlemsstat av en person på grundval av en frivillig försäkring eller en frivillig fortsättningsförsäkring inte omfattas av bestämmelserna om förbud mot sammanträffande av förmåner genom att minska den förmån som personen i fråga erhåller från en annan medlemsstat.

38 Denna bedömning bekräftas av syftet med förordning nr 1408/71 som, såsom anges i dess andra och fjärde skäl, är att säkerställa fri rörlighet för arbetstagare och egenföretagare inom unionen, samtidigt som hänsyn tas till särdragen i den nationella lagstiftningen om social trygghet. Såsom följer av femte, sjätte och tionde skälen i förordningen, är principen att alla arbetstagare ska behandlas lika enligt medlemsstaternas olika lagstiftningar, och förordningens syfte är att på bästa sätt säkerställa likabehandling av alla arbetstagare som är sysselsatta på en medlemsstats territorium och att inte missgynna de arbetstagare som utövar sin rätt till fri rörlighet (dom Tomaszewska, C-440/09, EU:C:2011:114, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

39 Bestämmelserna i förordning nr 1408/71 ska således tolkas mot bakgrund av artikel 48 FEUF, vilken är avsedd att underlätta den fria rörligheten för arbetstagare och bland annat innebär att migrerande arbetstagare varken ska förlora rätten till sociala trygghetsförmåner eller drabbas av en minskning av förmånernas belopp till följd av att de har utnyttjat rätten till fri rörlighet enligt fördraget (se, bland annat, dom Bosmann, C-352/06, EU:C:2008:290, punkt 29, och dom Hudzinski och Wawrzyniak, C-611/10 och C-612/10, EU:C:2012:339, punkt 46).

40 På samma sätt anges i första skälet i förordning nr 1408/71 att bestämmelserna i denna förordning om samordning av nationell lagstiftning om social trygghet ingår i den fria rörligheten för personer och bör bidra till förbättring av deras levnadsstandard (dom Bosmann, EU:C:2008:290, punkt 30, och dom Hudzinski och Wawrzyniak, EU:C:2012:339, punkt 47).

41 Såsom generaladvokaten har anfört i punkt 50 i sitt förslag till avgörande, ska artikel 46a.3 c i denna förordning följaktligen tolkas på så sätt, att det är uteslutet att en arbetstagare till följd av nationella bestämmelser för att förhindra sammanträffande av förmåner nekas möjligheten att dra nytta av försäkringsperioder som fullgjorts frivilligt i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat.

42 Mot bakgrund av såväl lydelsen i artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 och dess sammanhang, som den målsättning som eftersträvas med förordningen, ska begreppet ”frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring” ges en vid tolkning för att inte den berörda går miste om förmåner som svarar mot perioder av frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring som fullgjorts enligt en annan medlemsstats lagstiftning.

43 Såsom generaladvokaten har anfört i punkt 43 i sitt förslag till avgörande, påpekar domstolen att tillkomsten av artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 talar även den för att begreppet ”frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring” ska ges en vid tolkning.

44 I artikel 46.2 i förordning nr 574/72, med rubriken ”Beräkning av förmåner vid sammanträffande av perioder”, föreskrevs att, vid tillämpningen av förbudet mot sammanträffande av förmåner i förordningens artikel 46.3, ska det förmånsbelopp som svarar mot perioder av frivillig eller frivillig fortsättningsförsäkring inte beaktas.

45 I domen Schaap (176/78, EU:C:1979:112, punkterna 10 och 11) slog domstolen fast att artikel 46.2 i förordning nr 574/72, trots att den förekommer under nyssnämnda rubrik, ska tillämpas på varje situation som omfattas av artikel 46.3 i förordning nr 1408/71, så att den behöriga institutionen, vid tillämpningen av artikel 46.2, inte får beakta de förmånsbelopp som svarar mot perioder av frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring.

46 Såsom framgår av den ändring av artikel 46.2 i förordning nr 574/72 som Europeiska gemenskapernas kommission föreslagit (KOM(89) 370 slutlig, s. 23), hade den begränsning som införandet av artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 innebar till syfte att beakta domstolens tolkning av sistnämnda artikel.

47 En vid tolkning av begreppet ”frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring” stöds dessutom av domstolens praxis med avseende på artikel 9.2 i förordning nr 1408/71. Denna bestämmelse ska göra det lättare att ansluta sig till en frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring genom att kräva att, om det enligt en medlemsstats lagstiftning för anslutning till en frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring krävs att försäkringsperioder har fullgjorts, en medlemsstat beaktar försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt en annan medlemsstats lagstiftning, i den utsträckning som behövs, som om de hade fullgjorts enligt den förstnämnda medlemsstatens lagstiftning.

48 Enligt fast rättspraxis omfattar nämnda begrepp alla typer av försäkringar som har ett inslag av frivillighet, oberoende av om det rör sig om en fortsättning på ett sedan tidigare etablerat försäkringsförhållande (dom Liégeois, EU:C:1977:50, punkterna 12–14, och dom Hartmann Troiani, 368/87, EU:C:1989:206, punkt 12).

49 Beträffande det nationella målet framgår det av handlingarna i målet att AOW-pension i regel följer av en obligatorisk försäkring till vilken Theodora Hendrika Bouman med automatik anslöts så snart hon återvände till Nederländerna år 1974. Avseende de fyra åren närmast före pensioneringen ansökte och erhöll Theodora Hendrika Bouman emellertid dispens från denna anslutning med stöd av artikel 22 i den nederländska kungörelsen.

50 Frågan är således huruvida en sådan försäkring omfattas av begreppet ”frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring”, enligt en vid tolkning av artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71.

51 I motsats till den belgiska regeringens slutsats i sitt yttrande får inte enbart det förhållandet att Theodora Hendrika Boumans med automatik anslöts till det allmänna nederländska systemet, men från vilket dispens kunde beviljas på den berördas begäran, nödvändigtvis till följd att försäkringen inte kan betraktas som en frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring.

52 Såsom generaladvokaten har anfört i punkt 58 i sitt förslag till avgörande, ska det i det avseendet konstateras att det faktum att anslutningen till försäkringssystemet är av frivillig karaktär kan följa såväl av den omständigheten att den berörda måste ansöka om anslutning till systemet med försäkring eller fortsättningsförsäkring, som av den omständigheten att den berörda har rätt att erhålla dispens från anslutning. Båda situationerna innebär att den försäkrade har ett val och vittnar om att anslutningen, om den fortsätter, inte saknar inslag av frivillighet.

53 Vidare framgår det av beslutet om hänskjutande att de avgifter som Theodora Hendrika Bouman betalat in under perioder under vilka hon hade rätt att ansöka om dispens från anslutning med stöd av artikel 22 i den nederländska kungörelsen gav henne en kompletterande social trygghetsförsäkring genom att även påverka storleken på hennes AOW-pension.

54 Det ska således konstateras att den del av förmånen som svarar mot den period under vilken den berörda i princip hade rätt till dispens från anslutning, men under vilken denna rätt inte utnyttjats, omfattas av begreppet ”frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring” i den mening som avses i artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71, om den fortsatta anslutningen under perioden i fråga påverkar försäkringsperioderna och således även storleken på den berördas framtida ålderspension.

55 Denna slutsats påverkas inte av det argument som den belgiska regeringen anfört i sitt yttrande. Enligt den belgiska regeringen avser nämnda begrepp enbart att täcka perioder då vederbörande inte var ansluten för att minska eller fylla luckor i intjänandet av pensionen och det faktum att anslutningen upphör, vilket innebär dispens från att inbetala avgifter, får motsatt effekt genom att skapa sådana luckor på så sätt att en frivillig fortsättning på en obligatorisk försäkring aldrig kan vara förbunden med dispens.

56 Det räcker i det avseendet att konstatera att det inte framgår av vare sig lydelsen i artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 eller systematiken i nämnda förordning att en ”frivillig försäkring eller en frivillig fortsättningsförsäkring” i den mening som avses i denna bestämmelse enbart syftar till att fylla luckor i intjänandet av en pension.

57 Bestämmelsens bakomliggande syfte, som är att se till att den berörda inte går miste om förmånsbelopp som svarar mot hela den period som vederbörande har varit ansluten till en frivillig försäkring eller en frivillig fortsättningsförsäkring enligt lagstiftningen i en annan medlemsstat, strider också det mot en sådan tolkning av begreppet ”frivillig försäkring eller en frivillig fortsättningsförsäkring” som enbart beaktar ett ändamål bland flera som de nationella lagstiftningarna i fråga kan tänkas eftersträva.

58 Domstolen konstaterar således att begreppet i fråga omfattar möjligheten för den berörda att välja mellan att fortsätta att vara ansluten eller avbryta sin anslutning till en obligatorisk försäkring under vissa perioder, i den mån detta val får konsekvenser för storleken på framtida sociala trygghetsförmåner.

59 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den ställda frågan besvaras enligt följande. Artikel 46a.3 c i förordning nr 1408/71 ska tolkas så, att den omfattar den del av förmånen som följer av en försäkringsperiod under vilken den berörda hade rätt att få dispens från anslutning till den obligatoriska försäkringen, för det fall en sådan anslutning, under perioden i fråga, påverkar storleken på den sociala trygghetsförmånen.

Rättegångskostnader

60 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 46a.3 c i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1992/2006 av den 18 december 2006, ska tolkas så, att den omfattar den del av förmånen som följer av en försäkringsperiod under vilken den berörda hade rätt att få dispens från anslutning till den obligatoriska försäkringen, för det fall en sådan anslutning, under perioden i fråga, påverkar storleken på den sociala trygghetsförmånen.

Underskrifter